

University of Groningen

De BIC-Q

Zijlstra, A. Elianne; Kalverboer, Margrite E.; Post, Wendy J.; ten Brummelaar, Mijntje D.C.; Knorth, Erik J.

Published in:
 Kind en Adolescent

DOI:
[10.1007/s12453-014-0068-6](https://doi.org/10.1007/s12453-014-0068-6)

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
 Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
 2015

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Zijlstra, A. E., Kalverboer, M. E., Post, W. J., ten Brummelaar, M. D. C., & Knorth, E. J. (2015). De BIC-Q: een instrument om de kwaliteit van de opvoedingsomgeving van asielzoekerskinderen in kaart te brengen. *Kind en Adolescent*, 36(1), 23-37. <https://doi.org/10.1007/s12453-014-0068-6>

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

De BIC-Q: een instrument om de kwaliteit van de opvoedingsomgeving van asielzoekerskinderen in kaart te brengen

A. Elianne Zijlstra · Margrite E. Kalverboer · Wendy J. Post ·
Mijntje D. C. Ten Brummelaar · Erik J. Knorth

Samenvatting

De Best Interest of the Child Questionnaire (BIC-Q) is een instrument om de door gedragsdeskundigen waargenomen kwaliteit van de opvoedingsomgeving van kwetsbare kinderen te meten. De vragenlijst is gebaseerd op pedagogische, psychologische en juridische uitgangspunten. Verondersteld wordt dat het psychosociaal functioneren van een kind gerelateerd is aan de kwaliteit van de opvoedingsomgeving waarin het verblijft. Doel van het onderzoek is op basis van deze aanname de criteriumgeoriënteerde validiteit van de BIC-Q te toetsen bij een specifieke groep minderjarigen: asielzoekerskinderen voor wie een verblijfsvergunning in Nederland is aangevraagd ($n=79$). Naast de BIC-Q is een vragenlijst voor psychosociaal functioneren van kinderen gehanteerd (VSPS). Uit logistische regressieanalyse blijkt dat er – zoals verwacht – een negatieve relatie bestaat tussen de kwaliteit van de opvoedingsomgeving en de kans op internaliserende gedragsproblemen. De ROC-curve laat zien dat de BIC-Q

Dit artikel is een bewerking van: Zijlstra, A. E., Kalverboer, M. E., Post, W. J., Ten Brummelaar, M. D. C., & Knorth, E. J. (2013). Could the BIC-Q be a decision-support tool to predict the development of asylum-seeking children? *International Journal of Law and Psychiatry*, 35, 129–135.

Dr. A. E. Zijlstra (✉) · Prof. dr. mr. M. E. Kalverboer · Dr. W. J. Post · M. D. C. Ten Brummelaar, MSc · Prof. dr. E. J. Knorth
Groningen, Nederland
E-mail: a.e.zijlstra@rug.nl

Prof. dr. mr. M. E. Kalverboer
E-mail: m.e.kalverboer@rug.nl

Dr. W. J. Post
E-mail: w.j.post@rug.nl

M. D. C. ten Brummelaar, MSc
E-mail: m.d.c.ten.brummelaar@rug.nl

Prof. dr. E. J. Knorth
E-mail: e.j.knorth@rug.nl

een goed onderscheidend vermogen bezit: 81% van de kinderen wordt correct geïdentificeerd wat betreft het al dan niet hebben van internaliserende gedragsproblematiek. We gaan in op de implicaties en reikwijdte van het onderzoek, en formuleren aanbevelingen voor nadere studie.

Trefwoorden

Belang van het kind · Asielzoekerskinderen · Internaliserende problemen

---

Abstract

The Best Interest of the Child Questionnaire (BIC-Q) is an instrument that measures the quality of the childrearing environment of vulnerable children as observed by behavioural scientists. The questionnaire is based on pedagogical, psychological and legal principles. It is assumed that the psychosocial functioning of a child is related to the quality of the childrearing environment in which it grows up. Based on this assumption, the aim of the present study is to determine the criterion-oriented validity of the BIC-Q on a specific group of minors: asylum-seeking children requesting a residence permit in the Netherlands (N=79). In addition to the BIC-Q, a questionnaire for psychosocial functioning of children is used (VSPS). Logistic regression analysis shows – as expected – that the current quality of the childrearing environment is negatively related to the risk of internalizing behavioural problems in children. The ROC-curve demonstrates that the BIC-Q has a good power of discernment: 81% of the children are correctly classified regarding their demonstrating internalizing behavioural problems or otherwise. We discuss the implications and scope of the study and formulate recommendations for further study.

Keywords

Best interest of the child · Asylum-seeking children · Internalizing problems

---

Inleiding

Besluiten die een verandering van opvoedingsomgeving van kinderen betreffen zijn doorgaans complex. Ze zijn complex omdat met dit type besluiten normaal gesproken beoogd wordt een gunstig(er) ontwikkelingsperspectief voor het kind te bewerkstelligen, terwijl tegelijkertijd alleen de toekomst kan uitwijzen of een verplaatsingsbeslissing ook daadwerkelijk die gunstige uitwerking heeft. En dat is geenszins zeker. Onderzoek bij pleegkinderen laat bijvoorbeeld zien dat het aantal veranderingen van opvoedingsomgeving dat zij meemaken, negatief samenhangt met het ontwikkelingsverloop van deze kinderen, terwijl de betreffende beslissingen telkens worden ingegeven door positieve bedoelingen (Newton et al. 2000). Biehal (2006) geeft aan dat de kans op duurzame hereniging tussen ouders en kind na uithuisplaatsing verkleind wordt, wanneer besloten wordt een kind terug naar huis

Tabel 1 BIC-model: 14 Omgevingsvoorwaarden.

Gezin	Samenleving
1. Adequate verzorging	8. Veilige fysieke ruimere omgeving
2. Veilige fysieke directe omgeving	9. Respect
3. Affectief klimaat	10. Sociaal netwerk
4. Ondersteunende flexibele opvoedingsstructuur	11. Educatie
5. Adequaat voorbeeldgedrag ouders	12. Omgang met leeftijdsgenoten
6. Interesse	13. Adequaat voorbeeldgedrag samenleving
7. Continuïteit in opvoeding en verzorging, toekomstperspectief	14. Stabiliteit in levensomstandigheden, toekomstperspectief

te plaatsen terwijl onvoldoende meegewogen is dat de (ongunstige) opvoedingsomgeving bij ouders thuis niet is veranderd. Bij asielzoekerskinderen die teruggeplaatst worden in hun land van herkomst is evenmin zeker dat hun ontwikkeling zal gedijen; de prognose is dikwijls somber (Kalverboer et al. 2009).

Deze wetenschap maakt het noodzakelijk om besluiten die een verandering van verblijfplaats van kinderen behelzen, zeer zorgvuldig af te wegen. Een belangrijk uitgangspunt hierbij is dat de confrontatie van een kind met risicovolle omgevingsfactoren de kwetsbaarheid en daarmee de kans op probleemgedrag van het kind vergroot (Belsky en Vondra 1989; Cicchetti en Lynch 1993; Heiner en Bartels 1989; Kostelny en Garbarino 1994; Van der Ploeg 2007). Daarbij geldt dat niet zozeer het *soort* maar veeleer het *aantal* risicovolle omgevingsfactoren impact heeft ten aanzien van de ontwikkeling van het kind (Rutter 1979); een toename van het aantal risicovolle omgevingsfactoren doet de kans op ontwikkelingsproblemen cumulatief stijgen (Brown et al. 1998; Farrington 1997; Sameroff et al. 1993; Van der Ploeg 2007).

Tegen deze achtergrond is aan de Rijksuniversiteit Groningen een instrument ontwikkeld voor het meten van de opvoedingsomgeving om interventiekeuzen waarbij de verblijfplaats, en daarmee de opvoedingsomgeving van kinderen in het geding is, te ondersteunen: de *Best Interest of the Child – Questionnaire*, afgekort *BIC-Q* (Kalverboer en Zijlstra 2006). De vragenlijst is gebaseerd op het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind (IVRK) en op een theoretisch pedagogisch framework, het Best Interest of the Child model (BIC-model; zie hierna).

Centraal in het BIC-model staat het begrip *opvoedingsomgeving*. Op basis van uitgebreid literatuuronderzoek (Kalverboer en Zijlstra 2006; Zijlstra 2012) is het concept ‘opvoedingsomgeving’ geoperationaliseerd in veertien omgevingsvoorwaarden, aanwezig in het gezin en de samenleving (zie tab. 1). Het uitgangspunt van het BIC-model is dat wanneer al deze omgevingsvoorwaarden over een langere tijdsperiode van goede kwaliteit zijn, het kind optimale kansen voor zijn/haar ontwikkeling krijgt. Beslissingen genomen op basis van dit uitgangspunt zijn in lijn met de kernbepalingen van het IVRK, waaronder het recht op ontwikkeling (Kalverboer en Zijlstra 2006; Kalverboer et al. 2009, 2011; Zijlstra et al. 2012).

Eerder onderzoek toonde aan dat de BIC-Q een betrouwbaar en valide instrument is voor het in kaart brengen van de door professionals gepercipieerde 'kwaliteit van de opvoedingsomgeving' (Kalverboer et al. 2012; Zijlstra et al. 2012). In de onderhavige studie staat de bepaling van de *criteriumgeoriënteerde validiteit* van de BIC-Q centraal. Bij gebruik van vragenlijsten in de klinische praktijk kan kennis over deze vorm van validiteit van belang zijn wanneer de vraag luidt of de opvoedingsomgeving het kind voldoende ontwikkelingskansen biedt (Oosterlaan en Veerman 2002; Van den Brink en Mellenbergh 2003).

Om de criteriumgeoriënteerde validiteit van de BIC-Q te bepalen wordt onderzocht of de kwaliteit van de opvoedingsomgeving een indicator vormt voor sociaal-emotionele problematiek in een specifieke groep minderjarigen: kinderen die (met hun ouders) een aanvraag voor een verblijfsvergunning in Nederland hebben ingediend. De belangen van deze kinderen vormen momenteel (nog) geen overweging in vreemdelingenrechtelijke procedures (Kalverboer en Zijlstra 2008a).

Asielzoekerskinderen vormen een kwetsbare groep vanwege de hoge mate van stress en de traumatische ervaringen waarmee zij zijn geconfronteerd ten tijde van hun gedwongen migratie; ze kampen als gevolg hiervan vaak met probleemgedrag (Bronstein en Montgomery 2011; De Haene en Grietens 2005; Derleyn en Broekaert 2008; Kalverboer 2014; Kalverboer en Zijlstra 2008a). Met name *internaliserende* problemen zoals angsten, depressie, slapeloosheid, nachtmerries, fysieke klachten en suïcide(pogingen) worden vaak gerapporteerd bij asielzoekerskinderen (Andersson et al. 2005; Fazel en Stein 2002, 2003; Hodes et al. 2008; Hodes en Tolmac 2005). In dit onderzoek richten we ons dan ook vooral op dit type problemen als criterium.

We zullen echter ook nagaan in welke mate zich *externaliserende* gedragsproblemen voordoen in de doelgroep, c.q. onderzoeken of deze minder vaak aanwezig zijn dan internaliserende problematiek, zoals de literatuur suggereert (Andersson et al. 2005; Fazel en Stein 2002, 2003; Hodes en Tolmac 2005; Hodes et al. 2008).

Methode

Onderzoeksgroep

In de periode 2006–2010 zijn bij 79 asielzoekersgezinnen gegevens verzameld naar aanleiding van verzoeken van advocaten in Nederland (voornamelijk de Noordelijke regio) om een *orthopedagogische rapportage* op te stellen; dit in het kader van een lopende verblijfsaanvraag voor hun cliënten binnen de vreemdelingenprocedure. Ten behoeve van zo'n orthopedagogische rapportage kunnen advocaten asielzoekerskinderen en hun gezinnen – met hun instemming – aanmelden bij het Onderzoeks- en Expertisecentrum voor Kinderen en Vreemdelingenrecht te Groningen. Dit centrum is onderdeel van het Universitair Ambulatorium Groningen, een aan de Rijksuniversiteit Groningen verbonden afdeling voor (advisering inzake) diagnostiek en behandeling van ernstige ontwikkelings- en opvoedingsproblematiek. Gevraagd wordt om een onderbouwd advies, waarin is aangegeven bij

welk besluit met betrekking tot een toekomstige verblijfssituatie naar verwachting het belang van het kind het meest is gediend. Om deze vraag te kunnen beantwoorden wordt een diagnostisch onderzoek uitgevoerd, waarin onder meer de actuele kwaliteit van de opvoedingsomgeving wordt bepaald en de mate waarin er sprake is van sociaal-emotionele problematiek. Onderdeel van het ingezette diagnostisch instrumentarium is de BIC-Q.

De gezinnen in de onderhavige onderzoeksgroep zijn voornamelijk afkomstig uit landen in Afrika, het Midden-Oosten, de Kaukasus en de Balkan-regio. Inclusie-criterium voor deelname is de aanwezigheid in het gezin van een of meer kinderen met een ontwikkelingsleeftijd van 0–21 jaar (Doreleijers en Fokkens 2010). Bij de keuze welk kind uit het gezin wordt opgenomen in de onderzoeksgroep gelden twee overwegingen:

1. de reeds beschikbare pedagogische en psychologische rapportage in het dossier van een gezin; de aanwezigheid hiervan duidt erop dat er zorgen zijn omtrent een kind (hetgeen orthopedagogisch diagnostisch onderzoek legitimeert);
2. de leeftijd van het kind; kinderen jonger dan zes jaar worden altijd geïnccludeerd om te voorzien in een evenwichtige leeftijdspreiding binnen de onderzoeksgroep (deze leeftijdsgroep wordt minder vaak aangemeld voor orthopedagogische rapportages dan de groep oudere kinderen).

Procedure

Gegevens over de actuele leefsituatie en ontwikkeling van het kind worden door een professional (een gedragsdeskundige werkzaam bij het Onderzoeks- en Expertisecentrum) verzameld op basis van vijf informatiebronnen.

1. Het aangeleverde *dossier* wordt bestudeerd en er wordt gebruikgemaakt van de psychologische en pedagogische rapportage die erin is opgenomen.
2. Er wordt een open, gestructureerd *interview* afgenomen bij ouder(s) en kind(eren). Gespreksonderwerpen zijn geënt op de veertien omgevingsvoorwaarden uit het BIC-model en de ontwikkeling van het kind.
3. Tijdens het interview *observeren* getrainde gedragsdeskundigen het gedrag van het kind en zijn/haar ouder(s).
4. Bij het gezin betrokken professionals zoals leerkrachten en hulpverleners worden *geïnterviewd* over de ontwikkeling en leefsituatie van het kind.
5. *Gestructureerde instrumenten*. De BIC-Q wordt gehanteerd om de kwaliteit van de opvoedingsomgeving te bepalen. De gedragsschalen van de uitgebreide versie van de VSPS (Vragenlijst Sociale en Pedagogische Situatie; zie hieronder) worden afgenomen om de aan- of afwezigheid van gedragsproblematiek bij het kind vast te stellen. De gedragsdeskundige vult allereerst de BIC-Q in en vervolgens de VSPS.

Naast informatie over de ontwikkeling en de opvoedingsomgeving van het kind worden gegevens van biologische en demografische aard verzameld zoals leeftijd

en sekse kind, gezinssamenstelling, land van herkomst, en jaar van aankomst in Nederland (Zijlstra et al. 2012).

Instrumenten

BIC-Q

De BIC-Q is geschikt voor kinderen van alle leeftijden. Aan de hand van een uitgebreid protocol met richtlijnen voor analyse van beschikbare informatie beoordeelt een gedragsdeskundige de kwaliteit van de veertien omgevingsvoorwaarden betreffende de actuele situatie waarin het kind zich bevindt (Kalverboer en Zijlstra 2008b). Hierbij maakt deze gebruik van de eerste vier hiervoor genoemde informatiebronnen.

De BIC-Q bevat veertien omgevingsvoorwaarden die door de gedragsdeskundige gescoord worden, gebruikmakend van de volgende vier categorieën: onvoldoende (0), matig (1), voldoende (2), goed (3). Voor dit onderzoek wordt de algemene score voor 'kwaliteit van de opvoedingsomgeving' bepaald door gedichotomiseerde scores op de veertien afzonderlijke omgevingsvoorwaarden van de BIC-Q te sommeren. De antwoordscores 2 en 3 vormen tezamen de eerste categorie (waarde 1) en duiden op een (relatief) hoge kwaliteit van een omgevingsvoorwaarde; de antwoordscores 0 en 1 vormen tezamen de tweede categorie (waarde 0) en indiceren een (relatief) lage kwaliteit van een omgevingsvoorwaarde. Dit resulteert in een minimumscore voor de kwaliteit van de opvoedingsomgeving van 0 (alle omgevingsvoorwaarden zijn van relatief lage kwaliteit) en een maximumscore van 14 (alle omgevingsvoorwaarden zijn van relatief hoge kwaliteit) (Zijlstra et al. 2012).

Een studie naar de betrouwbaarheid en interne validiteit van de BIC-Q laat positieve resultaten zien. De betrouwbaarheid is goed: meting van de inter- en intra-beoordelaarsbetrouwbaarheid resulteert in kappa's van respectievelijk .65 en .74. De algemene schaal 'kwaliteit van de opvoedingsomgeving' heeft een goede interne validiteit (Mokken H-index = .55; rho = .94) (Zijlstra et al. 2012).

VSPS

De VSPS (Vragenlijst Sociale en Pedagogische Situatie; zie Scholte 1993, 2000) wordt gebruikt om een analyse te maken van een (probleem)situatie waarin kinderen (vanaf ongeveer vier jaar) opgroeien (Van der Ploeg 2007). De gedragsschalen van deze vragenlijst zijn gebruikt om probleemgedrag bij kinderen te meten. Om de vragenlijst in te kunnen vullen wordt gebruikgemaakt van de informatie verzameld door middel van de eerste vier informatiebronnen (zie hiervoor).

De VSPS kent twee hoofdschalen voor respectievelijk internaliserend en externaliserend probleemgedrag. De internaliserende probleemschaal is onderverdeeld in de subschalen somberheid, angstig gedrag en sociaal angstig gedrag. De externaliserende probleemschaal is onderverdeeld in de subschalen overbeweeglijk gedrag, agressief gedrag en antisociaal gedrag (Scholte 2000). De VSPS hanteert zes ant-

woordcategorieën: 0=nee (geen hulp nodig), 1=enigszins (nog geen hulp nodig), 2=enigszins tot duidelijk (hulp wellicht nodig), 3=duidelijk (hulp nodig), 4=duidelijk tot zeer duidelijk (hulp snel nodig), 5=zeer duidelijk (hulp zeer snel nodig). Ook bestaat de mogelijkheid om ‘niet van toepassing’ of ‘onbekend’ aan te vinken.

De aan- of afwezigheid van internaliserend respectievelijk externaliserend probleemgedrag is bepaald door de scores op beide hoofdschalen op te splitsen in twee categorieën. Een uitkomst van 2 of meer is geëvalueerd als: er is sprake van internaliserend respectievelijk externaliserend probleemgedrag. Een uitkomst van minder dan 2 is geëvalueerd als: er is sprake van een verwaarloosbare aanwezigheid of afwezigheid van internaliserend respectievelijk externaliserend probleemgedrag.

De betrouwbaarheid, criteriumvaliditeit en begripsvaliditeit van de VSPS zijn als voldoende beoordeeld (interbeoordelaarsbetrouwbaarheid: proportieovereenstemming 78 %, intra-klassecorrelatie 0.72; interne consistentie gedragsschalen 0.83) (Boendermaker et al. 2007; Scholte en Douma 1999).

Data-analyse

Allereerst presenteren we de beschrijvende resultaten van de onderzoeksgroep en bepalen we met behulp van een gepaarde T-toets of asielzoekerskinderen uit de onderzoeksgroep vaker kampen met internaliserende dan met externaliserende gedragsproblemen.

Om te onderzoeken of de variabele ‘kwaliteit van de opvoedingsomgeving’ probleemgedrag bij kinderen classificeert, is een (binaire) logistische regressieanalyse uitgevoerd (Siero et al. 2009). De significantie van dit model is geëvalueerd aan de hand van de ‘likelihood ratio’-toets.

Voorts is onderzocht bij welke score op de variabele ‘kwaliteit van de opvoedingsomgeving’ de aan- of afwezigheid van internaliserende gedragsproblemen het beste geëvalueerd wordt. De sensitiviteit (percentage correct geëvalueerde kinderen dat kampt met internaliserende gedragsproblematiek) en specificiteit (percentage correct geëvalueerde kinderen dat niet kampt met internaliserende gedragsproblematiek) zijn bepaald voor de verschillende waarden van ‘kwaliteit van de opvoedingsomgeving’. Een hoge sensitiviteit en specificiteit van de BIC-Q geeft aan dat er een sterke relatie is tussen kwaliteit van de opvoedingsomgeving van een kind en het al dan niet aanwezig zijn van internaliserend probleemgedrag. Voor elke waarde van de variabele ‘kwaliteit van de opvoedingsomgeving’ is de som van sensitiviteit en specificiteit bepaald. Deze som indiceert welke waarde van de variabele ‘kwaliteit van de opvoedingsomgeving’ de hoogste kans geeft op een correcte classificatie. Dit biedt zicht op de kwaliteit van de BIC-Q als classificatie-instrument.

De resultaten voor de sensitiviteit en specificiteit zijn weergegeven in een ‘receiver-operating characteristic’ (ROC-)curve. De ROC-curve vindt met name toepassing in de (medische) diagnostische beslisgeving (Verhulst en Koot 1992) en geeft in ons geval weer in welke mate met de variabele ‘kwaliteit van de opvoedingsomgeving’ de aan/afwezigheid van internaliserende gedragsproblemen kan worden geëvalueerd. Interpretatie van de ROC-curve vindt plaats aan de hand

van de oppervlakte onder de curve (*AUC*, area under the curve). De referentiecurve (diagonale lijn) geeft aan wanneer de test (de BIC-Q) qua voorspellende waarde niets toevoegt aan een oordeel dat door toeval is bepaald ($UAC=0.50$). Een perfect voorspellende test heeft een UAC van 1. Een UAC-waarde van 0.7–0.8 wordt als ‘redelijk’ beoordeeld en een waarde >0.8 duidt op een ‘goed onderscheidend vermogen’ (Hosmer en Lemeshow 2000; Weinstein en Feinberg 1980).

Resultaten

Kenmerken onderzoeksgroep

De onderzoeksgroep bestaat uit 45 jongens en 34 meisjes ($n=79$) en varieert in leeftijd tussen 3 en 21 jaar ($M=11.6$ jaar; $SD=3.8$). Tabel 2 geeft de scores op de VSPS en de BIC-Q weer. Te zien is dat er gemiddeld zeven omgevingsvoorwaarden van voldoende of goede kwaliteit aanwezig zijn in de huidige opvoedingsomgeving van asielzoekerskinderen uit de onderzoeksgroep ($M=7.1$; $SD=4.0$; zie tab. 2). Uit de resultaten van de gepaarde T-toets blijkt dat er significant vaker sprake is van internaliserende dan van externaliserende gedragsproblemen ($p<.001$). Op basis van deze resultaten en de overeenkomstige bevindingen in de internationale literatuur (Andersson et al. 2005; Fazel en Stein 2002, 2003; Hodes en Tolmac 2005; Hodes et al. 2008) kiezen we ervoor internaliserende gedragsproblemen op te nemen als criteriumvariabele.

Tabel 2 Beschrijvende resultaten BIC-Q en VSPS ($n=79$).

	Min. ^a	Max. ^b	M	SD
Leeftijd	3	21	11.6	3.8
Duur verblijf Nederland (jaren)	1	30	7.5	4.3
<i>BIC-Q</i>				
Kwaliteit van de opvoedingsomgeving	1	14	7.1	4.0
<i>VSPS</i>				
Internaliserende problemen	0	5	2.5	1.2
Somberheid	0	5	2.6	1.5
Angstig gedrag	0	5	2.7	1.3
Sociaal angstig gedrag	0	5	2.1	1.4
Externaliserende problemen	0	3.3	0.7	0.8
Overbeweeglijk gedrag	0	5	1.4	1.4
Agressief gedrag	0	4.8	0.7	1.0
Antisociaal gedrag	0	2.7	0.1	0.4

^aGeobserveerde maximumscore

^bGeobserveerde minimumscore

criteriumgeoriënteerde validiteit

Uit logistische regressieanalyse blijkt dat de huidige kwaliteit van de opvoedingsomgeving een significante variabele is voor internaliserende problemen ($\chi^2=23.23$, $df=1$; $p<.0005$; zie tab. 3). Dit betekent dat de geschatte kans op internaliserende problemen groter is bij een lagere kwaliteit van de opvoedingsomgeving, en vice versa (gemeten met de BIC-Q). Toevoeging van de variabelen leeftijd, geslacht en duur verblijf in Nederland aan het regressiemodel leveren geen andere resultaten op en zijn om die reden niet gepresenteerd.

Tabel 3 Logistische regressieanalyse voor de internaliserende probleemschaal (VSPS) ($n=79$).

Voorspellers	B	SD	<i>p</i> -waarde	Odds ratio	95% BI ^a voor odds ratio
Constante	3.18	0.72			
Kwaliteit van de opvoedingsomgeving	-0.33	0.08	0.00	0.72	(0.61;0.84)

^aBI Betrouwbaarheidsinterval

Tabel 4 Voorspellingsmodel kwaliteit van de opvoedingsomgeving en de kans op internaliserend probleemgedrag: sensitiviteit en specificiteit.

KvO ^a score	Risico op internaliserende problemen (PI) ^b	Sensitiviteit	Specificiteit	Somscore sensitiviteit en specificiteit
0	0.96 (0.92–1.00)	0	1	1.00
1	0.94 (0.89–0.99)	0.16	1	1.16
2	0.92 (0.86–0.98)	0.22	1	1.22
3	0.90 (0.83–0.97)	0.27	0.96	1.23
4	0.86 (0.78–0.94)	0.47	0.96	1.43
5	0.82 (0.73–0.91)	0.55	0.86	1.41
6	0.77 (0.68–0.86)	0.67	0.82	1.49
7	0.70 (0.60–0.80)	0.75	0.71	1.46
8	0.63 (0.52–0.74)	0.78	0.64	1.42
9	0.55 (0.44–0.66)	0.80	0.61	1.41
10	0.46 (0.35–0.57)	0.84	0.54	1.38
11	0.38 (0.27–0.49)	0.92	0.39	1.31
12	0.31 (0.21–.041)	0.98	0.21	1.19
13	0.24 (0.14–0.34)	1	0.18	1.18
14	0.19 (0.10–0.28)	1	0	1.00

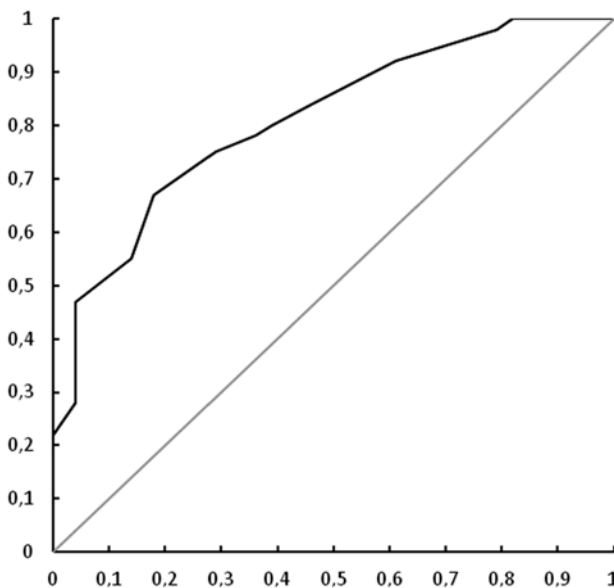
^aKvO Kwaliteit van de Opvoedingsomgeving

^bPI Predictie Interval

Op basis van de resultaten van de logistische regressieanalyse is de geschatte kans op internaliserende gedragsproblemen bij verschillende waarden van de BIC-Q-variabele ‘kwaliteit van de opvoedingsomgeving’ bepaald en weergegeven in tab. 4. We zien daar dat bij één omgevingsvoorwaarde van hoge kwaliteit de geschatte kans op internaliserende problemen 94% bedraagt. Bij twaalf omgevingsvoorwaarden van hoge kwaliteit is deze kans 31%. Ook blijkt dat wanneer asielzoekerskinderen opgroeien in een omgeving waarin alle omgevingsvoorwaarden van hoge kwaliteit zijn, ze toch nog 19% kans hebben op internaliserende gedragsproblemen.

Voor het verkrijgen van inzicht in de kwaliteit van de BIC-Q als classificatie-instrument zijn per waarde van de kwaliteit van de opvoedingsomgeving de sensitiviteit en specificiteit weergegeven (zie tab. 4). De somscore van sensitiviteit en specificiteit blijkt maximaal wanneer zes omgevingsvoorwaarden van hoge kwaliteit zijn. Van de asielzoekerskinderen die kampen met internaliserende problemen blijkt 67% op te groeien in een opvoedingsomgeving, waar zes of minder omgevingsvoorwaarden van hoge kwaliteit zijn (sensitiviteit=0.67). Daarnaast blijkt 82% van de asielzoekerskinderen bij wie geen internaliserende problemen geconstateerd zijn, op te groeien in een opvoedingsomgeving waar meer dan zes omgevingsvoorwaarden van hoge kwaliteit zijn (specificiteit=0.82).

Als overall maat zijn de sensitiviteit en specificiteit van de BIC-Q variabele ‘kwaliteit van de opvoedingsomgeving’ weergegeven in een ROC-curve (zie fig. 1). Bij 81% van de kinderen kan aan de hand van deze variabele correct worden geclassificeerd of er wel of geen sprake is van internaliserend probleemgedrag ($UAC=0.81$; $95\% BI:0.71-0.91$).

Figuur 1 ROC-curve voor ‘kwaliteit van de opvoedingsomgeving’ (Y-as: Sensitiviteit; X-as: 1-Specificiteit; $n=79$).

Conclusie en discussie

De doelstelling van deze studie betreft het onderzoeken van de criteriumgeoriënteerde validiteit van de BIC-Q. De BIC-Q is een vragenlijst die zijn oorsprong vindt in het IVRK en die een rol zou kunnen spelen in (juridische) procedures die een verandering van de verblijfsomgeving van kinderen behelzen. Met behulp van de vragenlijst kan de kwaliteit van de gepercipieerde actuele opvoedingsomgeving van kinderen in kaart worden gebracht. Is deze van hoge kwaliteit, dan biedt dat het kind de meeste ontwikkelingskansen, zo is verondersteld. Een dergelijke, voor ieder kind gewenste situatie is in overeenstemming met het recht op leven en ontwikkeling, zoals geformuleerd in artikel 6 van het IVRK.

De onderzoeksresultaten ondersteunen de criteriumgeoriënteerde validiteit van de BIC-Q. De kwaliteit van de opvoedingsomgeving blijkt een indicator voor de aan- of afwezigheid van internaliserende problematiek bij asielzoekerskinderen. We vonden namelijk een significante samenhang tussen de actuele kwaliteit van de opvoedingsomgeving (zoals gemeten met de BIC-Q) en het huidige internaliserende probleemgedrag bij asielzoekerskinderen (gemeten met de VSPS). Uit logistische regressieanalyse bleek dat hoe lager de kwaliteit van de opvoedingsomgeving, hoe groter de kans op internaliserende gedragsproblemen bij het kind. Dit sluit aan bij onderzoeksresultaten van onder meer Rutter (1979), die liet zien dat de aanwezigheid van twee of meer risicofactoren in de opvoedingscontext de kans op psychiatrische problematiek bij een kind cumulatief verhoogt.

Het onderscheidend vermogen van de BIC-Q wat betreft het correct classificeren van aan- of afwezigheid van internaliserende gedragsproblemen werd bepaald met behulp van een ROC-curve, en bleek goed (81%). Toevoeging aan het regressiemodel van de variabelen leeftijd, geslacht, en duur verblijf in Nederland resulteerde niet in een nauwkeurigere predictie.

Achterliggende factoren als kwetsbaarheid en veerkracht van kinderen (Garmezy 1991; Rutter 1985; Werner 1996) zijn niet betrokken in ons onderzoek. De kwetsbaarheid van asielzoekerskinderen uit zich volgens diverse bronnen (Andersson et al. 2005; Fazel en Stein 2002, 2003; Hodes et al. 2008; Hodes en Tolmac 2005) met name in internaliserende problematiek en veel minder in externaliserende gedragsproblemen. Ons onderzoek bevestigde dit andermaal.

Kinderen die opgroeien in risicovolle situaties en bijvoorbeeld door hun leerkracht als veerkrachtig worden betiteld kunnen echter tegelijkertijd 'internaliserende strategieën' gebruiken om de stress die ze vaak ervaren, te hanteren. Deze kinderen laten dan ook eveneens angst en depressieve klachten zien (Farber en Egeland 1987; Luthar 1991; Parker et al. 1990). Nader onderzoek naar de kwaliteit van de opvoedingsomgeving van asielzoekerskinderen, en hun veerkracht, kwetsbaarheid en copingstrategieën in relatie tot (dreigende) verplaatsingsbeslissingen, is zeer gewenst.

Implicaties en beperkingen

In dit onderzoek is de relatie bepaald tussen internaliserende gedragsproblemen bij kinderen en de kwaliteit van de opvoedingsomgeving waarin zij opgroeien. Uit de

positieve resultaten in termen van correcte classificaties (81 %) mag niet worden geconcludeerd dat de BIC-Q zonder meer kan worden toegepast in situaties, waarbij een keuze van de (toekomstige) opvoedingsomgeving van een asielzoekerskind in het geding is. In één op de vijf gevallen is de classificatie dus niet correct. Bovendien is niet onderzocht hoe het asielzoekerskind zich feitelijk ontwikkelt in de omgeving die volgt op de nu gemeten verblijfs- en opvoedingsomstandigheden. Onderzoek naar de relatie tussen de verwachte en feitelijk aangetroffen kwaliteit van de opvoedingsomgeving en het verloop van de psychosociale ontwikkeling van asielzoekerskinderen is gewenst voor een verdere onderbouwing van de predictieve validiteit van de BIC-Q. Onderzoek hiernaar is inmiddels geëntameerd (Zevulun et al. [in voorbereiding](#)).

Dit onderzoek geeft geen uitsluitsel over de causaliteit van het gevonden verband tussen kwaliteit van de opvoedingsomgeving en internaliserende problematiek van het kind; invloeden kunnen in beide richtingen bestaan. Ook zijn kindfactoren die kenmerkend zijn voor deze specifieke onderzoeksgroep van asielzoekerskinderen niet betrokken. Factoren als traumatische gebeurtenissen, gehanteerde copingstijl, intelligentie en zelfbeeld kunnen van invloed kunnen zijn. In voortgezet onderzoek zou aan deze factoren aandacht kunnen worden besteed.

De BIC-Q werd in dit onderzoek afgenomen binnen het juridisch kader van het vreemdelingenrecht. Het generaliseren van de onderzoeksresultaten naar andere rechtsgebieden waar kinderen bij betrokken zijn, zoals het straf- en civielrecht, is voorbarig. Uit onderzoek weten we bijvoorbeeld dat jeugdigen met een strafrechtelijke maatregel gewoonlijk veel meer externaliserende dan internaliserende gedragsproblemen tonen (Doreleijers et al. [2002](#)). Internaliserende gedragsproblemen zouden als criteriumvariabele dan ook niet passend zijn. De betrouwbaarheid van de BIC-Q binnen het civiel- en strafrecht is echter wel onderzocht en laat positieve resultaten zien (Kalverboer et al. [2012](#)). Validering van de BIC-Q voor andere groepen kwetsbare kinderen dan die in asielzoekersgezinnen vormt voor ons een nader uit te werken onderzoeksthema. In een dergelijke nieuwe studie verdient het aanbeveling om de problematiek bij het kind en de kwaliteit van de opvoedingsomgeving door verschillende personen te laten beoordelen.

Mede vanwege de beperkte beheersing van de Nederlandse taal door asielzoekersgezinnen is in ons onderzoek de relatie tussen de kwaliteit van de opvoedingsomgeving en de aan/afwezigheid van internaliserende problematiek bij kinderen bepaald aan de hand van het oordeel van de gedragsdeskundige. In het kader van diagnostisch onderzoek waarbij een diagnosticus zowel een assessment doet ten aanzien van het kind als ten aanzien van de gezinssituatie, is dit een niet ongebruikelijke situatie in de zorg voor jeugd. Dat neemt niet weg dat een assessment door twee onafhankelijke actoren – een gericht op het kind en een gericht op de opvoedingssituatie – verkieslijk zou zijn. Mogelijk leidt een oordeel van ouders en/of jongeren van de opvoedingssituatie en van de ervaren sociaal-emotionele problematiek tot andere resultaten. Dit verdient nader onderzoek. Daarbij gaat het niet alleen om de perceptie door jongeren en ouders van hun actuele opvoedingssituatie; minstens zo relevant is de vraag in wat voor een opvoedingsomgeving zij verwachten dat het kind zich het beste zal kunnen ontwikkelen.

Als eerste stap in deze richting is een *jongerenversie* van de BIC-Q ontwikkeld, genaamd BIC-S (Ten Brummelaar et al. 2013). Aan de hand van dit instrument kunnen jongeren aangeven hoe zij de actuele opvoedingssituatie beoordelen en welke opvoedingsomstandigheden zij nodig hebben of veranderd willen zien om zich goed te kunnen ontwikkelen. Hiermee wordt ook gehoor gegeven aan de bepalingen in het IVRK, in het bijzonder artikel 12, waarin de noodzaak van het horen van de mening van kinderen wordt beklemtoond in al die situaties die hun belangen raken. Een pilotstudie naar toepassing van de BIC-S in het strafrechtelijk kader laat zien dat het instrument gebruik in verder onderzoek rechtvaardigt (Ten Brummelaar et al. 2013). Toepassing in het vreemdelingenrecht is eveneens gewenst. Daarmee is inmiddels eveneens een begin gemaakt (Zevulun et al. [in voorbereiding](#)).

Literatuur

- Andersson, H. E. H., Ascher, H., Björnberg, U., Eastmond, M., & Mellander, L. (Eds.). (2005). *The asylum-seeking child in Europe*. Göteborg: Göteborg University, Centre for European Research.
- Belsky, J., & Vondra, J. (1989). Lessons from child abuse: The determinants of parenting. In D. V. Cicchetti & V. Carlson (Red.), *Child maltreatment. Theory and research on the cause and consequences of child abuse and neglect* (pp. 153–202). Cambridge: Erlbaum.
- Biehal, N. (2006). *Reuniting looked after children with their families: A review of the research*. London: National Children's Bureau.
- Boendermaker, L., Harder, A. T., Speetjens, P., Van der Pijll, M., Bartelink, C., & Van Everdingen, J. (2007). *Programmeringsstudie Jeugd*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Bronstein, I., & Montgomery, P. (2011). Psychological distress in refugee children: A systematic review. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 14, 44–56.
- Brown, R., Cohen, P., Johnson, J. G., & Salzinger, S. (1998). A longitudinal analysis of risk factors for child maltreatment: Findings of a 17-year prospective study of officially recorded and self-reported child abuse and neglect. *Child Abuse and Neglect*, 22(11), 1065–1078.
- Cicchetti, D., & Lynch, M. (1993). Toward an ecological/transactional model of community violence and child maltreatment: Consequences for children's development. *Psychiatry*, 56, 96–118.
- De Haene, L., & Grietens, H. (2005). Vluchtelingenkinderen en -jongeren. In H. Grietens, et al. (Red.), *Handboek orthopedagogische hulpverlening. Deel 1* (pp. 367–393). Leuven: Acco.
- Derluyn, I., & Broekaert, E. (2008). Unaccompanied refugee children and adolescents: The glaring contrast between a legal and a psychological perspective. *International Journal of Law and Psychiatry*, 31, 319–330.
- Doreleijers, T. A. H., & Fokkens, J. W. (2010). Minderjarigen en jongvolwassenen: Pleidooi voor een evidence based strafrecht. *Rechtstreeks*, 2, 9–47.
- Doreleijers, T. A. H., Scholte, E. M., & Matser, D. (2002). Het samengaan van ernstige en geweldsdelinquentie met andere problemen. In R. Loeber, N. W. Slot, & J. A. Sergeant (Red.), *Ernstige en gewelddadige jeugd delinquentie: Omvang, oorzaken en interventies* (pp. 129–154). Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Farber, E. A., & Egeland, B. (1987). Invulnerability among abused and neglected children. In E. G. Anthony & B. J. Cohler (Red.), *The invulnerable child* (pp. 253–288). New York: Guilford.
- Farrington, D. (1997). Early prediction of violent and nonviolent youthful offending. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 3, 157–173.
- Fazel, M., & Stein, A. (2002). The mental health of refugee children. *Archives of Disease in Childhood*, 87, 366–370.

- Fazel, M., & Stein, A. (2003). Mental health of refugee children; comparative study. *British Medical Journal*, *327*, 134–135.
- Garnezy, N. (1991). Resilience and vulnerability to adverse developmental outcomes associated with poverty. *American Behavioral Scientist*, *34*, 416–430.
- Heiner, H., & Bartels, A. (1989). Jeugdstrafrecht en het belang van het kind. Het belang van het kind nader omschreven. *Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht*, *11*(3), 59–64.
- Hodes, M., & Tolmac, J. (2005). Severely impaired young refugees. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, *10*(2), 251–261.
- Hodes, M., Jagdev, D., Chandra, N., & Cunniff, A. (2008). Risk and resilience for psychological distress amongst unaccompanied asylum-seeking adolescents. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, *49*(7), 723–732.
- Hosmer, D. W., & Lemeshow, S. (2000). *Applied logistic regression*. New York: Wiley.
- Kalverboer, M. E. (2014). *Het belang van het kind in het vreemdelingenrecht; pedagogisch geduid en gewogen*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Kalverboer, M. E., Ten Brummelaar, M. D. C., Post, W. J., Zijlstra, A. E., Harder, A. T., & Knorth, E. J. (2012). The best interest of the child questionnaire; reliability and validity. Preliminary data on the question: Where to live after detention or secure treatment? *Criminal Behaviour and Mental Health*, *22*(1), 41–52. doi:10.1002/cbm.825.
- Kalverboer, M. E., & Zijlstra, A. E. (2006). *Het belang van het kind in het Nederlands recht: Voorwaarden voor ontwikkeling vanuit een pedagogisch perspectief*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Kalverboer, M. E., & Zijlstra, A. E. (2008a). *Het belang van het kind in het vreemdelingenrecht. Kinderen uit asielzoekersgezinnen. Ontwikkeling, perspectief en juridische positie. Onderzoeksverslag periode 2006–2008*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen, Afdeling Orthopedagogiek.
- Kalverboer, M. E., & Zijlstra, A. E. (2008b). *Handleiding BIC-Q*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen, Afdeling Orthopedagogiek (interne publicatie).
- Kalverboer, M. E., Zijlstra, A. E., & Knorth, E. J. (2009). The developmental consequences for asylum-seeking children living with the prospect for five years or more of enforced return to their home country. *European Journal of Migration and Law*, *11*(1), 41–67.
- Kalverboer, M. E., Zijlstra, A. E., Ten Brummelaar, M. D. C., Huyghen, A. M. N., Winter, H. B., & Knorth, E. J. (2011). Children first? The significance of child-oriented social welfare reports for legal decision-making in asylum procedures. *International Journal of Child and Family Welfare*, *14*(1), 2–18.
- Kostelny, K., & Garbarino, J. (1994). Coping with the consequences of living in danger: The case of Palestinian children and youth. *International Journal of Behavioural Development*, *17*(4), 595–611.
- Luthar, S. S. (1991). Vulnerability and resilience: A study of high-risk adolescents. *Child Development*, *62*, 600–612.
- Newton, R. R., Litrownik, A. J., & Landsverk, J. A. (2000). Children and youth in foster care: Disentangling the relationship between problem behaviours and number of placements. *Child Abuse and Neglect*, *24*, 1363–1374.
- Oosterlaan, J., & Veerman, J. W. (2002). Achtergronden en gebruik van vragenlijsten voor het vaststellen van emotionele en gedragsproblemen bij kinderen. In T. Kievit, J. A. Tak, & J. D. Bosch (Red.), *Handboek psychodiagnostiek voor de hulpverlening aan kinderen* (pp. 255–300). Utrecht: De Tijdstroom.
- Parker, G. R., Cowen, E. L., Work, W. C., & Wyman P. A. (1990). Test correlates of stress resilience among urban school children. *The Journal of Primary Prevention*, *11*(1), 19–35.
- Rutter, M. (1979). Protective factors in children's responses to stress and disadvantage. In M. W. Kent & J. E. Rolf (Red.), *Primary prevention of psychopathology. Vol. 3: Social competence in children* (pp. 49–74). Hanover: University Press of New England.
- Rutter, M. (1985). Resilience in the face of adversity: Protective factors and resistance to psychiatric disorder. *British Journal of Psychiatry*, *147*, 598–611.

- Sameroff, A. J., Seifer, R., Baldwin, A., & Baldwin, C. (1993). Stability of intelligence from pre-school to adolescence: The influence of social and family risk factors. *Child Development*, *64*, 80–97.
- Scholte, E. M. (1993). Basisdiagnostiek in de psychosociale jeugdhulpverlening I: De Vragenlijst Sociale en Pedagogische Situatie. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, *32*, 251–270.
- Scholte, E. M. (2000). *Vragenlijst Sociale en Pedagogische Situatie 4.2*. Amsterdam: NIPPO.
- Scholte, E. M., & Douma, M. (1999). Validiteit en betrouwbaarheid van de VSPS. *Kind en Adolescent*, *20*, 22–43.
- Siero, F. W., Huisman, M., & Kiers, H. A. L. (2009). *Voortgezette regressie- en variantieanalyse*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Ten Brummelaar, M. D. C., Kalverboer, M. E., Harder, A. T., Post, W. J., Zijlstra, A. E., & Knorth, E. J. (2013). The Best Interest of the Child Self-report questionnaire (BIC-S): Results of a participatory development procedure. *Child Indicators Research*. doi:10.1007/s12187-013-9225-3.
- Van den Brink, W. P., & Mellenbergh, G. J. (2003). *Testleer en testconstructie*. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.
- Van der Ploeg, J. D. (2007). *Gedragsproblemen. Ontwikkelingen en risico's*. Rotterdam: Lemniscaat.
- Verhulst, F. C., & Koot, H. M. (1992). *Child psychiatric epidemiology: Concepts, methods and findings*. Newbury Park: Sage Publications.
- Weinstein, M. C., & Feinberg, H. V. (1980). *Clinical decision analysis*. Philadelphia: WB Saunders.
- Werner, E. E. (1996). Vulnerable but invincible: High risk children from birth to adulthood. *European Child and Adolescent Psychiatry*, *5*, 47–51.
- Zevulun, D., Kalverboer, M. E., Zijlstra, A. E., Post, W. J., & Knorth, E. J. (in voorbereiding). *The Best Interest of the Child – Questionnaires in a cultural context: An exploration of child rearing conditions in asylum-seeking families returned to Kosovo and Albania*.
- Zijlstra, A. E. (2012). *In the best interest of the child? A study into a decision-support tool validating asylum-seeking children's rights from a behavioural scientific perspective*. Academisch proefschrift. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.
- Zijlstra, A. E., Kalverboer, M. E., Post, W. J., Knorth, E. J., & Ten Brummelaar, M. D. C. (2012). The quality of the childrearing environment of refugee or asylum-seeking children and the best interest of the child: reliability and validity of the BIC-Q. *Behavioral Sciences and the Law*, *30*, 841–855.

Over de auteurs

Dr. A.E. Zijlstra is onderzoeker bij het Onderzoeks- en Expertisecentrum voor Kinderen en Vreemdelingenrecht, verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen, Nederland.

Prof. dr. mr. M.E. Kalverboer is universitair hoofddocent en bijzonder hoogleraar 'Kind, (Ortho)pedagogiek en Vreemdelingenrecht' bij de Afdeling Orthopedagogiek van de Rijksuniversiteit Groningen, en hoofd van het Onderzoeks- en Expertisecentrum voor Kinderen en Vreemdelingenrecht.

Dr. W.J. Post is universitair hoofddocent statistiek en methodologie bij de Afdeling Orthopedagogiek van de Rijksuniversiteit Groningen.

M.D.C. ten Brummelaar, MSc, is promovendus bij de Afdeling Orthopedagogiek van de Rijksuniversiteit Groningen.

Prof. dr. E.J. Knorth is gewoon hoogleraar 'Orthopedagogiek, i.h.b. Jeugdzorg' bij de Afdeling Orthopedagogiek van de Rijksuniversiteit Groningen en projectleider van de Academische Werkplaats Jeugd Noord-Nederland: C4Youth.